למישרי צרה שלא במקום מצוה מאי טעמא אמר קרא [1]עליה במקום עליה הוא דאסירא שלא במקום עליה שריא א"ל רמי בר חמא לרבא אימא ערוה גופיה שלא במקום מצוה תישתרי ולאו קל וחומר הוא במקום מצוה אסירא שלא במקום מצוה שריא אמר ליה צרה תוכיח דבמקום מצוה אסירא ושלא במקום מצוה שריא אמר ליה עליך אמר קרא בחייה כל שבחייה האי בחייה מיבעי ליה [א]למעוטי לאחר מיתה ההיא [1]מואשה אל אחותה נפקא אי מואשה אל אחותה ה"א נתגרשה שריא ת"ל בחייה [ב]כל שבחייה דאע"ג דנתגרשה לא אלא אמר רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא תרי קראי כתיבי כתיב אשה אל אחותה לא תקח לצרור וכתי' לגלות ערותה דחדא משמע הא כיצד במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת איפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות א"כ לא יאמר עליה א"ל רב אשי לרב כהנא ממאי דהאי עליה לאיסורא דלמא להתירא וה"ק רחמנא אשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרתה שלא במקום עליה אבל במקום עליה שתיהן מותרות א"כ לגלות ערוה דחדא היכי משכחת לה אי במקום מצוה שתיהן מותרות אי שלא במקום מצוה שתיהן אסורות: גופא רבי אומר [2]ולקח ולקחה ויבם ויבמה לאסור צרות ועריות מידי צרות כתיבא הכא ועוד צרות מלצרור נפקא לצרור מפיק ליה רבי לכדרבי שמעון צרה [א]הכא כתיב ה"ק א"כ לימא קרא ולקח מאי ולקחה כל היכא דאיכא תרי לקוחין דאי בעי נסיב האי ואי בעי נסיב האי שריא ואי לא תרוייהו אסירן ויבמה במקום ייבום הוא דאסירא צרה שלא במקום ייבום שריא צרה ורבנן האי ולקחה מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדרבי יוסי בר חנינא [ב]דאמר רבי יוסי בר חנינא ולקחה מלמד [ג]שמגרשה בגט ומחזירה ויבמה [ד]על כרחה ורבי דרבי יוסי בר חנינא [2]מלאשה נפקא על כרחה [2]מיבמה יבא עליה נפקא ורבי האי עליה מאי עביד ליה מיבעי ליה [ג]לכדתניא [ד][ה]אין חייבין ב"ד אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח ולא

מאי טעמא. כלומר היכי מידרשא היתר מהכא: **במקום עליה הוא.** דכתיב לצרור[ה] למיסר צרה ולא במקום אחר: **אימא ערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי.** מדכתיב עליה דקאי נמי אאחות אשה: **כל שבחייה.** אשתך לא תשא את אחותה: **תרי קראי כתיבי.** מעיקרא כתיב לצרור דמשמע לא היא ולא צרתה והדר כתיב לגלות ערותה דמשמע חדא הוא דאסירא: **במקום מצוה שתיהן אסורין.** כדכתיב עליה דמשמע במקום עליה: **ואיפוך אנא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת.** דהא עליה אלגלות ערותה סמיך דמשמע חדא למדרש הכי במקום עליה הוא דלא אסיר לן אלא חדא וקרא דלצרור אשלא במקום מצוה: **א"כ לא יאמר עליה.** דבלא עליה נמי כי קשו לן קראי אהדדי משנינן להו מסברא הכי היתירא למצוה ואיסורא שלא במקום מצוה הלכך עליה לחדושי אתא למדרשיה אלצרור ולמיסר צרה במקום מצוה כערוה: **ממאי דהאי עליה לאיסורא.** אצרה ולא לערוה דלמא למישרי תרוייהו במקום מצוה אתא והכי משמע ואשה אל אחותה לא תקח לצרור לא היא ולא צרה ואם עליה דמקום מצוה היא אפי' בחייה יתקיים (כמו) יבמה יבא עליה[ו] דייבום: **לכדר' שמעון.** בפרק ד' אחים (לקמן דף כח:) ג' אחין שנים מהם נשואין שתי אחיות או אשה ובתה ומתו ונפלו לפני השלישי הרי אלו חולצות ולא מתייבמו' לפי ששתיהן זקוקות לו מקדושי שני אחיו וזיקה הוי כקצת קדושין ואי מייבם חדא מנייהו קנסיב אחות זקוקתו בחייה וזקוקתו הויא כאשתו אבל חליצה בעיא דלא אלים למיהוי כאחות אשה ממש להפטר בלא כלום ותניא בברייתא רבי שמעון פוטר בשתיהן מן החליצה ומן הייבום ויליף טעמא מלצרור בשעה שנעשו צרות זו לזו כגון הכא דנעשו האחיות צרות זו לזו בזיקה לא יהא לך ליקוחין אפילו באחת מהן: **א"כ.** דהאי ולקחה לגופיה הוא דאתא נימא קרא ולקח מאי ולקחה דמשמע דשתים נפלו לו מאחיו ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן אי קרינא ולקחה בכל חדא מינייהו שריין כל חדא מינייהו ואי לא קרינן ולקחה בכל חדא מנייהו כגון שהאחת ערוה תרוייהו אסורין. וצרות צרותיהן נמי מהכא נפקא דמשנפלה לו צרת ערוה מאחיו הראשון ונדחית הערוה ממנו נאסרה עליו עולמית משום אשת אח וכשנתייבמה לאחיו השני ולו אשה אחרת ומת וחזרה ונפלה לפני זה לא קרינא בה בזו שנאסרה עליו ולקחה הלכך תרוייהו אסורין וכן לעולם: **מלמד שמגרשה בגט ומחזירה.** לאחר שנשאה נעשית כאשתו ואם רצה לגרשה מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה: **ומחזירה.** אם רצה להחזיר ולא אמרינן מצוה רמא רחמנא עליה ועבדה ומהשתא תיקום עליה באיסור אשת אח. להכי כתיב ולקחה לו לאשה דכיון שלקחה נעשית כאשתו לכל דבר: **בעל כרחה.** שאם בא עליה יבם אפילו בעל כרחה קנאה ויורשה ומטמא לה ולכל דבר היא אשתו בהך ביאה: **אין חייבין בית דין.** להביא פר על העלם דבר: ולא

למישרי צרה שלא במקום מצוה. וא"ת להנהו שינויי דלעיל דמצרכי קרא לערוה גופה מנא להו למישרי צרה שלא במקום מצוה[א] וי"ל דנפקא להו מהיכא דנפקא ליה לרבי[ב]: **מאי ולקחה כו'.** מצינו למימר דמייתורא דה"א דרשי' תרין ליקוחין כדדרשינן בפ"ב דקדושין (דף מא.) ושלח ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח אבל בקונט' פי' דולקחה משמע דנפלו לו שתים ואמר רחמנא ולקחה לאחת ולא לשתיהן וליכא להקשות לפירושו דלמא להא גופא איצטריך לכשנפלו לו שתי יבמות מבית אחד שלא ייבם אלא אחת מנא ליה למידרש כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו' דהא דרשינן לה בהחולץ (לקמן דף מד.) מאת בית אחיו בית אחד הוא בונה ואינו בונה שתי בתים וא"ת ודלמא אתא קרא למימר שייבם הצרה ולא הערוה ולמ"ד ערוה (א) לא צריכא קרא ניחא[ג]: **כל היכא דאיכא תרין לקוחין כו'.** וא"ת חייבי עשה נמי ליתסרי צרה דליכא למימר דאי בעי האי נסיב ואי בעי האי נסיב ועוד תימה דהשתא ליכא בצרת ערוה כרת וא"כ תיבעי חליצה כמו חייבי עשה דמרבינן להו מיבמתו בפרק שני (לקמן כ.)[ד] וי"ל [ה]דחייבי עשה דאיתרבו לחליצה ואית בהו זיקה קצת[ו] הוו בכלל ולקחה וא"כ צרת ערוה ע"כ לא בעיא חליצה דאי בעיא הוי בכלל ולקחה[ז] ועוד ולקחה משמע לשון תפיסת קידושין הלכך חייבי עשה דתפסי בהו קדושין הוו בכלל ולקחה: **מלמד** שמגרשה בגט ומחזירה. בפרק החולץ (לקמן דף לט.) אמרינן דאיצטריך דס"ד מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה השתא תיקום עליה באיסור אשת אח ותימה דמשמע דלביאה שניה לא צריך קרא להתיר ואמאי והא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה מביאה ראשונה דהא ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין כדאמר בפרק שני (לקמן כ: ושם)[ח] וי"ל דביאה שניה לא צריכא קרא דסברא הוא דלא אמר רחמנא יבא עליה לגרשה אחר ביאה ראשונה[ט] ומ"מ ביאה שניה לא דחיא חייבי לאוין דרשות היא וליכא עשה אלא בביאה ראשונה[י] א): **ויבמה בעל כרחה.** הכא משמע דמה"א דריש לה ותימה דבפ"ק דקידושין (דף יד. ושם) משמע דדריש מה"א ביאה גומר בה ואין כו' דפריך התם והא מיבעי ליה ויבמה על כרחה א"כ לימא קרא ויבם וי"ל דהתם הכי[ז] פריך א"כ דלביאה גומרת בה גרידא אתא נימא קרא ויבם[ח] וכענין זה יש לקמן בפרק אלמנה (דף סח: ושם) א"כ לימא קרא והיא בקדשים לא תאכל[ט] וקשה לקמן בפ"ב (דף יט:) דרשינן מיבמה עדיין יבומין הראשונים עליה וא"ר יצחק דדרשינן הני תלתא דרשות מיבם ויבם ויבמה וכענין זה בריש האיש מקדש (קדושין דף מא.) דריש שלשה דרשות מושלחה שלח ושלח ושלחה[יא]: **אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת.** למעוטי חייבי לאוין ועל שגגתו חטאת למעוטי פסח ומילה דלית בהו חטאת[יב] כדתנן בפ"ק דכריתות (דף ג.) ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שזדונו כרת למעוטי מגדף ומנסך[יג] ושגגתו חטאת למעוטי דבר שאין בו מעשה[יד]: מה

עין משפט נר מצוה

כט א מיי' פ"ב מהל' איסורי ביאה ה"ט סמג לאוין קח טוש"ע אה"ע סימן טו סעי' כו:

ל ב מיי' וסמג וטוש"ע שם:

לא ג מיי' פ"א מהל' יבום הל' טו סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קסח סעיף א:

לב ד מיי' שם פ"ב הל' ג ד סמג עשין שם טוש"ע שם סי' קסו ס"ז:

לג ה מיי' פי"ב מהלכות שגגות הלכה א:

תורה אור השלם

1. וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: ויקרא יח יח

2. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אַחַד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ: דברים כה ה

תוספות ישנים

איפוך אנא דסברא היא להחמיר יותר שלא במקום מצוה ועוד דלגלות ערותה דמשמע דקרא סמיך אעליה דהוי לשון יבום שהוא במקום מצוה וא"כ יש לנו לומר במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת. וקרא אשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהם אסורות נוקים שלא במקום מצוה. **א"כ** לא יאמר עליה. מסברא כי פרכינן מרישיה דקרא לסיפיה דכתיב ואשה אל אחותה לא תקח דמשמע שתיהן אסורות. וכתב לגלות ערותה דמשמע ערותה דוקא ודאי משנינן מסברא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת ושלא במקום מצוה שתיהן אסורות וא"כ כשנאמר עליה בא לחדש דבר שאין לנו לומר מסברא והיינו במקום מצוה שתיהן אסורות שלא במקום מצוה היא אסורה וצרתה מותרת: לצרור מפיק ליה רבי לכדר' שמעון. וא"ת כיון דר' לא מפיק צרות מלצרור ומפיק ליה לצרת ערוה בזיקה לכדר' שמעון א"כ אזהרה שמענו עונש מנין דה"נ אמרינן לעיל (דף ג:) וקאמר ת"ל ונכרתו וא"כ השתא דלא מפקינן מלצרור צרות לא כתיב כרת גבייהו וא"כ עונש מנין וא"ל דליכא רק אזהרה דא"כ לא לפטרו מחליצה כמו דאמרינן לקמן (כ.) דחייבי לאוין חולצות. וי"ל דכיון דמפיק מלצרור שום צרות כדקאמר לצרור כר' שמעון א"כ איירי בצרת ערוה בזיקה מעתה בכל צרות נמי יש לנו להחשיבן ערוה להיות בכלל כרת דכתיב כי כל איש אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו: **א)** ועוי"ל שאני התם דביאה ראשונה לא שריא רק על ידי דחיית הלאו אבל הכא דביאה ראשונה היתה בהיתר גמור א"כ לא צוה הכתוב ליקחנה ולהוציאה מיד לאחר ביאה:

מסורת הש"ס

א) היכא כתיבא. יעב"ץ, ב) כתובות פב: לקמן יט: לט., ג) נ"ל לכדתנן, ד) הוריות ח. ע"ש, ה) [ויקרא יח], ו) [דברים כה], ז) [נ"ל פירושו], ח) [וכן פרש"י שם בקידושין להדיא והוכיח פירוש זה מברייתא דיבמות נב.], ט) ס"א ועוד קשה,

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה מאי וכו' ולמ"ד ערוה גופה לא צריכא:

מוסף רש"י

שמגרשה בגט ומחזירה. תרי מילי אשמעינן, מגרשה בגט ואינה צריכה חליצה, ואשמעינן שאם רצה להחזירה מחזירה כשאר אשה (כתובות פב. וכעי"ז לקמן כ. לט.). **אין חייבין ב"ד.** קרבן, **אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.** ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין, דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת, ועוד דבאשמות אין בהם דין העלם דבר, דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג (הוריות ח.). **וכן המשיח.** אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת, ולהכי השוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם, אבל אשם יביא, כדתנן (שם ט.) אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין (שם ח.).

מוסף תוספות

א. אי מקרא דלגלות ערותה אימא איפכא, ולא מצי לשנויי א"כ לא יאמר עליה דהא איצטריך קרא דאסור ערוה במקום מצוה. תוס' הרא"ש. ב. מדכתיב ויבמה משמע דיש חילוק [בין] מקום יבום לשלא במקום יבום, ואיפכא ליכא למימר דא"כ נישתוק קרא מיבמה. תוס' הרא"ש. ג. והכי סבר לה רבי, דאי ערוה צריכא קרא היכי אסרינן צרה מולקחה הא תרוייהו שריין ליה ואי בעי להאי נסיב ואי בעי להאי נסיב. תוס' הרא"ש. ד. דאפי' חייבי כריתות היינו מרבין לחליצה מיבמתו אי לאו משום דלא תפסי בהו קידושין. תוס' הרא"ש. ה. דחדא קושיא מיתרצא לאידך. ר"פ. ו. דחליצה נמי זיקת יבמין היא. תוס' הרא"ש. ז. דאי מיחלץ חלצה א"כ תפסי בהו קידושין וא"כ יבומי נמי תייבם דהכי אמרינן לקמן (כ:) דכל היכא דחליצה בעיא תפסי בה קידושין וא"כ ולקחה למאי אתא. ר"פ. ח. [ו]א"כ ליבעי נמי קרא דמותר ביאה שניה ביבמה. ר"פ. ט. אבל הכא איצטריך שלא תאמר לאחר שגירש ועבד מאי דעבד סד"א דלא יעשה יותר. ר"פ. י. דגמרינן מכלאים בציצית דעשה דוחה את ל"ת ומהתם לא מצינן למיגמר אלא עשה של חובה. תוס' הרא"ש. יא. דהוה מצי למימר ונתן בידה וכן וי"ו דושלחה וכן ה' דושלחה. קידושין מא. תוד"ה ושלח. יב. שזדונם בכרת, ושגגתם בחטאת אינם. ריטב"א. יג. שאין זו דרך עבודתה שאין בו אלא לאו גרידא מלא תעבדם. מאירי. יד. ולאפוקי מגדף שאין בו מעשה. מאירי.

ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת א)ותנן נמי אכל מצוה שבתורה שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה נשיא מביא שעיר משיח וב"ד מביאין פר ובעבודת כוכבים יחיד נשיא ומשיח מביאין שעירה ב)צבור מביאים פר ושעיר פר לעולה ושעיר לחטאת מה"מ ג)דת"ר 1ונודעה החטאת אשר חטאו עליה רבי אומר נאמר כאן עליה ונאמר להלן 2עליה מה להלן דבר שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כאן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן צבור משיח מנלן דכתיב במשיח 3לאשמת העם הרי משיח כצבור יחיד ונשיא אתיא 4מצות 5מצות ולא בעבודת כוכבים אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת צבור בעבודת כוכבים יליף 6מעיני 5מעיני יחיד נשיא ומשיח 7מואם נפש אחת אחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע ד)וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד תחתון מן העליון ורבנן האי סברא מנא להו נפקא להו ה)מדמקרי ליה ר' יהושע לבריה 8תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אף כל דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אשכחן יחיד ונשיא ומשיח בין בעבודת כוכבים ובין בשאר מצות צבור בעבודת כוכבים מנין אמר קרא ואם נפש וילמד עליון מתחתון אלא צבור בשאר מצות מנלן יליף מעיני מעיני ורבי האי תורה אחת מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא ו)לפי שמצינו שחלק הכתוב בין יחידים למרובים ביחידים בסקילה לפיכך ממונן פלט מרובין בסייף לפיכך ממונן אבד יכול נחלוק בקרבנותיהן תלמוד לומר תורה אחת יהיה לכם ז)מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא טעמא דכתב רחמנא תורה אחת יהיה לכם הא לאו הכי ה"א נחלק מאי לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו כשבה יחיד בשאר מצות הוא דמייתי שעיר נשיא בשאר מצות הוא דמייתי פר לעולה ושעיר לחטאת צבור בעבודת כוכבים הוא דמייתו ואלא מאי שעירה יחיד נמי היינו קרבנו איצטריך ס"ד אמינא הואיל וצבור בהוראה מייתו פר לעולה ושעיר לחטאת אינהו נמי ניתו איפכא א"נ ח)צריך ואין לו תקנה קמ"ל א"ל לוי לרבי מאי איריא דתני ט"ו ליתני ט"ז א"ל ט)כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו מאי דעתך אמו אנוסת אביו אנוסת אביו פלוגתא דרבי יהודה ורבנן היא ובפלוגתא לא קא מיירי ולא והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי רבי עקיבא ורבנן וקתני בפרקין קא אמרינן והא י)בית שמאי מתירין את הצרות לאחין ובית הלל אוסרין כ)בית שמאי במקום בית הלל אינה משנה והרי אשת אחיו שלא היה בעולמו

דפליגי

ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין צבור להביא פר לעולה ושעיר לחטאת: אלא על דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת. כגון זיבוח וקיטור וניסוך והשתחוואה אבל מחבק ומנשק לא והך דרשא מעליה נפקא כדמפרש ואזיל: ונאמר להלן עליה. בחייה שהוא מופנה לדרשא: לאשמת העם. כלומר אשמתו כאשמת צבור: [ולא בעבודת כוכבים]. קרבן עבודת כוכבים בפרשת שלח לך וכי תשגו ל): מעיני מעיני. מפר העלם דבר: ואם נפש אחת. התם כתיב בפרשת שלח לך: מעליון. מצבור והתם מ) ילפינן להו מפר העלם נ): תורה אחת. לענין קרבן כתיב (א) בפר עבודת כוכבים. תורה כל התורה במשמע הוקשה כל התורה לענין קרבן לעבודת כוכבים: מה עבודת כוכבים (ב) על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת. כדכתיב התם והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה ס) אלמא כולה פרשתא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת מישתעי: אשכחן יחיד ונשיא ומשיח. בהך היקישא לא משמע אלא הני דכתיב והנפש ואלו לבדן במשמע שהן יחידין דהני קראי כתיבי בפרשת ואם נפש אחת ע) בעבודת כוכבים: אמר קרא. גבי יחיד ונשיא ומשיח: ואם נפש. וי"ו מוסיף על ענין ראשון: וילמד עליון מתחתון. צבור מיחידים: יליף מעיני מעיני. שאר מצות מעבודת כוכבים: מרובים. עיר הנדחת: יכול נחלק בקרבנותיהם. אם עבדו בני עיר אחת עבודת כוכבים בשוגג יהו חלוקים בקרבנם שלא יביא כל אחד קרבנו שעירה כיחיד: ת"ל כו'. אין חלוקים מתורת יחיד אלא רוב ישראל או כולן כדכתיב ואם מעיני העדה (במדבר טו) אבל בני עיר אחת יחידים הם: בהוראה. היינו העלם דבר שהורו ב"ד שהעבודת כוכבים מותרת ועשו צבור על פיהם: א"נ. אפי' לא משכחת לה קרבן לחלק נימא צריכים הני מרובים חילוק בין יחיד וליכא הלכך אין להם כפרה קמ"ל: אמו אנוסת אביו. שנשאה אחיו מאביו אחרי כן ומת בלא בנים ונפלה לפני בנה לייבום: בפלוגתא דר' יהודה ורבנן. כדאמרי' לעיל (דף ד.) ורבי יהודה אוסר באנוסת אביו ולר' יהודה לא משכחת לה אם נופלת לפני בנה ליבום אלא לרבנן ובאנוסה ולהכי לא תנא לה דבפלוגתא לא קא מיירי: והרי איסור מצוה ואיסור קדושה. לקמן בפרק כיצד כו' (דף כ.) כל שאיסורה איסור ערוה לא חולצת ולא מתייבמת איסור מצוה כגון שניות מד"ס כדמפרש לקמן בפ"ב (כא.) או איסור קדושה כגון שנפלה לפניו ממזרת או נתינה שהיא בלאו חולצת ולא מתייבמת חולצת דלא אלים איסור לאו בלא כרת לאפקועי ייבום לגמרי ולא מתייבמת דהא אסורה לי'. ופליג ר"ע דאמר בפ' החולץ (לקמן דף מט.) חייבי לאוין כחייבי כריתות דקתני איזהו ממזר כל שאר בשר שהוא בלא יבא דיש ממזר מחייבי לאוין ולר"ע אלים לאו למיפטרה בולא כלום כערוה גמור': את הצרות. צרת ערוה מתייבמת:

רבי

מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת.א אגב שיטפיה נקט לישנא דמתני' דהוריות (דף ח.) דאייתי לעיל דשגגתו חטאת לא קים ליה באחות אשה אלא מהכאב:

בעבודת כוכבים אתיא מעיני מעיני. לא מצינו למימר אתיא מצות מצות דלכל מצות דכתיב בעבודת כוכבים איצטריך לכדדריש בספרי כל מצות זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל המצות:

וילמד תחתון מעליון. וא"ת תיפוק לי דכתיב התם כרת בהדיא כדדרשי רבנן בסמוךג וי"ל דלר' ההוא כרת במברך את השם דהכי כתיב את ה' הוא מגדף ונכרתהד ובפ' מי שהיה טמא (פסחים דף סג:) אית לי' לרבי מגדף היינו מברך את השםה:

ורבנן האי סברא מנא להו. וא"ת כולה מילתא תיפוק לי מעליה דג"ש ניתנה לידרש לכל מילי ו וי"ל דעליה דכתיב גבי אחות אשה וגבי חטאת לא מופנה וההוא דיבום מופנהז ור"ת אומר דאפילו מופנה הויא דאחות אשהח כיון דההוא דחטאת לאו מופנה שבקינן ליה למופנה מצד אחד ודרשינן ממופנה משני צדדין כדאמרינן בהמפלת (נדה דף כב: ושם)ט:

מה עבודת כוכבים דבר שחייבים על זדונה כרת. וא"ת ואימא מה עבודת כוכבים שחייבים על זדונה סקילה וי"ל דלא גמרינן אלא מה דכתיב בההוא קרא דלא כתיב התם אלא כרת דקסבר מגדף היינו עובד עבודת כוכבים וה"נ לרבנן דלא גמרי מה עבודת כוכבים שיש בה לאו וכרת ולא בעו לאו כיון דלא כתיב בההוא פרשהי תדע דבפרק בתרא דמכות (ד' יג: ושם) ממעט פסח ומילה משום דבעינן דומיא דעבודת כוכבים דאמר רחמנא לא תעבידיא והני קום עשה נינהויב ולא ממעט להו משום דלית בהו לאו כמו בעבודת כוכבים ומיהו לרבי דנפקא ליה חטאת מעליה בעי לאו וכרת כמו באחות אשה ואתי שפיר דבשבועות (דף יג.) דריש רבי דפורק עול ומפר ברית ומגלה פנים אית בהו כרת ולא חשיב להו בהדי שש ושלשים כריתות משום דלא אשכחן בהו לאופ:

צ) ורבנן. לית להו כרת בפורק עול ומפר ק) ברית ומגלה פניםיג אלא מוקמי ג' כריתות בעבוד' כוכבים בסוף פרק ארבע מיתות (סנהדרין דף סד:) ע"כ גליון: מאי לייתו פר כו'.יד קסבר דכיון שחלקם מכל חייבי מיתות ב"ד דממונן פלטטו חלקינן להו מכל מתכפריםטז וקשיא דליתו כבש או איל ואפי' איכא שום מתכפר דמייתי מ"מ הוה ליה לאקשויי:

והרי איסור מצוה ואיסור קדושה דפליגי ר"ע ורבנן. בכל דוכתי פשיטא ליה להש"ס דחייבי לאוין לר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין לאו בני חליצה וייבום נינהו כמו חייבי כריתות הכא ובהערל (לקמן דף עט:) גבי פצוע דכא וכרות שפכה ובפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג:)יז ותימה לר"י דאמאי לא אמרינן נמי לר"ע דליתי עשה ולידחי לא תעשהיח:

בתו

מסורת הש"ס

א) הוריות ט., ב) [נ"ל וב"ד מביאים כו' כן איתא במשנה דהוריות ט.], ג) הוריות דף ח., ד) [פסחים ס. קידושין יד: ב"מ לה. שבועות ו. זבחים מח. חולין עח. כריתות כב:], ה) שבת סח: [הוריות ח.], ו) הוריות ח., ז) שם, ח) [ברכות טו: וש"נ], ט) [מנחות פ:], י) לקמן יג. [ודף מ. עדיות פ"ד מ"ח], כ) [ברכות לו: ביצה יא:], ל) [במדבר טו], מ) [הוריות ח.], נ) [ויקרא ד], ס) [במדבר טו], ע) [שם], פ) [וע"ע תוס' יומא פו.], צ) גליון, ק) עיין מהרש"א,

תורה אור השלם

1. וְנוֹדְעָה הַחַטָּאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקָּהָל פַּר בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְהֵבִיאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד יד

2. וְאִשָּׁה אֶל אֲחֹתָהּ לֹא תִקָּח לִצְרֹר לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיֶּיהָ: ויקרא יח יח

3. אִם הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ יֶחֱטָא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא פַּר בֶּן בָּקָר תָּמִים לַייָ לְחַטָּאת: ויקרא ד ג

4. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב
וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה מֵעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֹׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כז

5. וְאִם כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנֶעְלַם דָּבָר מֵעֵינֵי הַקָּהָל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה וְאָשֵׁמוּ: ויקרא ד יג

6. וְהָיָה אִם מֵעֵינֵי הָעֵדָה נֶעֶשְׂתָה לִשְׁגָגָה וְעָשׂוּ כָל הָעֵדָה פַּר בֶּן בָּקָר אֶחָד לְעֹלָה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַייָ וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וּשְׂעִיר עִזִּים אֶחָד לְחַטָּת: במדבר טו כד

7. וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תֶּחֱטָא בִשְׁגָגָה וְהִקְרִיבָה עֵז בַּת שְׁנָתָהּ לְחַטָּאת: במדבר טו כז

8. הָאֶזְרָח בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לָעֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה: וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְּיָד רָמָה מִן הָאֶזְרָח וּמִן הַגֵּר אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקֶּרֶב עַמָּהּ: במדבר טו כט-ל

מוסף תוספות

א. ריב"ן לא גריס ושגגתו חטאת, דמהכא הוא דקים ליה לרבי חטאת באחות אשה ועל זה בא ללמד, וי"ל. תוס' הרא"ש. ב. ויש לקיים הגירסא דה"ק מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת כדכתיב התם וכיון שכן יהיה שגגתו חטאת כדכתיב הכא, וזה מן הלשונות שבתלמוד שמתחלף פירושם. ריטב"א. ג. דכתיב בה והנפש אשר תעשה ביד רמה את ה' הוא מגדף ונכרתה, ומגדף היינו עבודת כוכבים כדמקרי ליה ר' יהושע לבניה בסמוך. ריטב"א. אלמא על דבר שחייבין על זדונו כרת דבר הכתוב. רשב"א. ד. וכיון דלאו בע"ז איירי אכתי לא ידעינן בע"ז דלא יהא חייב אלא על דבר שזדונו כרת אלא מדילפינן תחתון מעליון. רשב"א. ה. וא"ת א"כ מנא ידעינן שעיקר הפרשה מדבר בעבודת כוכבים לענין הקרבן י"ל דהיינו מדכתיב וכי תשגו ולא תעשו כל המצוות זו עבודת כוכבים ששקולה כנגד כל המצוות. ריטב"א. ורבנן דדרשי תורה אחת ס"ל דמגדף היינו עובד ע"ז. רשב"א. ו. דאין ג"ש למחצה. ת"י השלם. ז. ומופנה מצד אחד למדין ומשיבים והכא אין להשיב, ושאינה מופנה אין למידין ממנה כל עיקר. תוס' הרא"ש. ח. כדמשמע בברייתא דלעיל דקאמר א"כ מה ת"ל עליה. תוס' הרא"ש. ט. ודרשינן ליה גבי יבום משום דמופנה משני צדדין. ת"י השלם. י. כי היכי דלא בעו סקילה. תוס' הרא"ש. יא. והוא עמד ועשאו. רש"י מכות יג: יב. והוא ישב ולא עשה, אין בו קרבן. שם. אבל חייבי כריתות כגון אשר יעשה מכל התועבות האלה ונכרתו לשון שב ואל תעשה הוא ואפי' לא נאמרה בו אזהרת לאו היה קרבן בא עליו. שם. יג. [דאי לאו הכי תיקשי] ליחייבו קרבן דאית בהו כרת וא"כ ליתנינהו בפ"ק דכריתות בהדי ל"ו כריתות, ואפי' לר' יוחנן דאמר דלא חשיב אלא דבר שיש בו מעשה, מגלה פנים בתורה מיהא אית ביה מעשה דעקימת שפתיו הוי מעשה כמו מגדף. תוס' הרא"ש. יד. קשה לי והלא כל זמן שאתה אומר להן להביא קרבן אחר שלא כקרבן יחיד אלא כצבור בעבודת כוכבים ומזלות חלקת בקרבנותיהם, ולא קשיא. רמב"ן. טו. שבענשם שהם בסייף וממונם אבד חלוקים מכל שאר מיני מיתות. ריטב"א. טז. שיהיו חלוקים בקרבנם מכל חייבי חטאות. ריטב"א. יז. ובסוטה (יח:) נמי אמרינן לר"ע דשומרת יבם שזינתה אסורה ליבמה כאשת איש שזינתה. תוס' הרא"ש. יח. דאפי' חייבי כריתות טעמא דאין עולות לייבום היינו משום דלא אתי עשה ודחי ל"ת שיש בו כרת, ובחייבי לאוין ליתא להאי טעמא וא"כ מנא לן דפליג בה ר' עקיבא. ריטב"א. וי"ל דלר"ע גלי רחמנא בעריות וה"ה לחייבי לאוין דכל דלא מתפסי בהו קידושין מפקעי זיקה. רמב"ן.

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"א מהל' שגגות הל' א ב ד:

לה ב מיי' פ"ד מהלכות ע"ז הלכה ב:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה תורה וכו' כתיב בפרשת עבודת כוכבים: (ב) ד"ה מה עבודת כוכבים דבר כצ"ל ותיבת על נמחק:

תוספות ישנים

מאי נחלוק דמשמע קרבן משונה לייתי פר לצבור בשאר מצות הוא דמייתי. וא"ת ולימא לייתי כבש או איל דליתיה באינך וי"ל דאין לנו לבדות מדעתנו קרבן חדש. וא"ת א"כ למה לו להאריך דקאמר לייתי פר כו' הו"ל למפרך מאי נחלוק אי לייתי קרבן דאיתיה במקום אחר אין זה נחלוק ואי מייתי קרבן דליתיה בשום מקום אין לנו לבדות מדעתנו וצ"ע:

מוסף רש"י

תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה. בעבודת כוכבים משתעי קרא, דתניא בספרי ר"ש אומר בעבודת כוכבים הכתוב מדבר שנאמר כי דבר ה' בזה שבזה על דבור ראשון שנאמר בו אנכי ה' אלהיך ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני (הוריות ח.). הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים. קרבנות של שגגות של כל עבירות לשל ע"ז, מה ע"ז קרבן שלה אינו בא אלא על עבירה גמורה שחייב על זדונו כרת, דסמיך ליה והנפש אשר תעשה ביד רמה ונכרתה, אף כל התורה אין מביאין חטאת אלא על דבר שזדונו כרת (שבת סט.). אשכחן יחיד נשיא ומשיח. דכתיב ואם נפש וכתיב תורה אחת יהיה לכם והנפש אשר תעשה ביד רמה, דיחיד ונשיא ומשיח בכלל ואם נפש אחת (הוריות ח.). וילמד עליון מתחתון. דכתיב בפרשה למעלה וכי תשגו דהיינו צבור וילמד מתחתון מואם נפש, מה להלן דבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות, דגבי יחיד הוקשה כל התורה כולה לעבודת כוכבים, אף צבור אין חייבין אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת בין בעבודת כוכבים בין בשאר מצות (שם). יכול נחלוק בקרבנותיהן. דכי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד, ה"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד, תלמוד לומר תורה אחת. דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד (שם). מאי לייתו. אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף, לייתו פר צבור בשאר מצות הוא דמייתו. ולא הוי חלוק, וכ"ש דבעינן חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל (שם). יחיד נמי היינו קרבנו. ולא הוי חלוק (שם). אצטריך. תורה אחת דס"ד וכו' אי נמי צריך. לחלוק בקרבן, ואין לו תקנה. לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוק, קמ"ל, תורה אחת, דמייתי כל חד שעירה כיחיד (שם).

דפליגי ר"ש ורבנן וקתני בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש והאמר א)ר' אושעיא חלוק היה ר"ש אף בראשונה הא איתותב ר' אושעיא ב)והאמר רב יהודה אמר רב וכן תני ר' חייא בכולן אני קורא בהן האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ואחותה שהיא יבמתה חולצת או מתייבמת ורב יהודה מתרגם מחמותו ואילך אבל שיתא בבי דרישא לא מ"ט כיון דבתו באונסין משכחת (א) בנשואין לא משכחת לה בנשואין קמיירי באונסין לא קא מיירי ואביי מתרגם אף בתו מאנוסתו כיון דאשכוחי משכחת לה אי בעיא מן האונסין תהוי [אי בעיא מן הנשואין תהוי] אבל אשת אחיו שלא היה בעולמו לא מאי טעמא כיון דלר"ש הוא דמשכחת לה לרבנן לא משכחת לה בפלוגתא לא קא מיירי ורב ספרא מתרגם אף אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה בשיתא אחים ואליבא דר' שמעון וסימניך

בתו מאנוסתו. נ"ל דשניהם אנוסות דאי אנסה ראובן ושמעון נשאה א"כ לשמעון אסירי תרוייהו אחת משום בתו ואחת משום בת אשתו[א]: **באונסין** לא קמיירי. דבכולן אני קורא בהן משמע ברגיל להיות: **משכחת** לה בשיתא אחים. בפ' ארבעה אחין (לקמן ד' כח.) פריך בחמשה נמי משכחת להו[ב]: לעולם

רבי שמעון. פליג באשת אחיו שלא היה בעולמו בפ' שני (לקמן דף יח:) ומצריך ליה חליצה ואפ"ה קתני לה במתני' דפטורה: ומשני **בנולד ולבסוף ייבם לא פליג ר"ש.** היכא דמת ראובן בלא בנים ועד שלא יבמה שמעון נולד לוי אחיהם ועודה זקוקה ליבם והיתה לו אסורה בנפילה זו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה שמעון ומת בלא בנים מודה ר"ש שאסורה ללוי הואיל ונאסרה עליו שעה אחת בנפילה ראשונה. וכי פליג ר"ש בייבם שמעון את אשת ראובן ואח"כ נולד לוי ומת שמעון דהתם שרי ליה ר"ש לייבומי דלא נפלה לפניו מכח ראובן אחיו שמת כבר ולא נאסרה עליו כלום שכשנפלה לפניו מכח שמעון שהיה בעולמו נפלה: **והאמר ר' אושעיא.** בפ' שני (לקמן יח:): **חלוק היה ר"ש אף בראשונה.** בנולד ולבסוף ייבם: **והאמר רב יהודה אמר רב.** בפרק ד' אחין דתנן ג) ד' אחין שנים נשאו שתי אחיות ומתו הנשואין את האחיות הרי אלו חולצות ולא מתייבמות לפי ששתיהן זקוקות לזה ושתיהן זקוקות לזה ואי נסיב האי קא פגע באחות זקוקתו ודמיא לאחות אשה בחייה וקתני התם היתה אחת מהן אסורה על האחד איסור ערוה כגון שהיתה חמותו או כלתו אסור בה ומותר באחותה דלאו אחות זקוקתו היא משום דהך ערוה היא ולא זקוקה ליה דרחמנא פטרה מיניה מדרשת עליה ד) והשני אסור בשתיהן היתה השניה אסורה על השני איסור ערוה כגון שהיתה חמותו האסורה לזה מותרת לזה כגון רחל ולאה שתי אחיות ונפלו לפני לוי ויהודה רחל חמותו של לוי ולאה חמותו של יהודה רחל אסורה ללוי ומותרת ליהודה דלאו אחות זקוקתו היא דלאה לא זקוקה ליה דהא חמותו היא ולאה אסורה ליהודה ומותרת ללוי (ב) ואינה אחות זקוקתו דרחל לא זקוקה ליה דהא חמותו היא וקתני התם [לקמן כו.] זו היא שאמרו אחותה כשהיא יבמתה או חולצת או מתייבמת שתי אחיות שהן יבמות זו לזו שנשאו לשני אחין ונפלו לפני שני אחים או חולצות או מתייבמות ראויות לחליצה או לייבום וכגון שהיתה כל אחת אסורה על האחד איסור ערוה כדפרישית וקאמר רב יהודה בכולן ט"ו עריות אני קורא בהם משנה זו האסורה לזה מותרת לזה כו' כלומר אפשר להתקיים ומשכחת בכולן שיהו ב' אחיות נופלות לפני ב' אחים וזו אסורה לזה משום בתו וזו אסורה לזה משום בתו וכן בת בתו וכן כולן ותהא האסורה לזה מותרת לזה והאסורה לזה מותרת לזה ויתייבמו שתיהן אע"פ שהן שתי אחיות ולא אמרינן אחות זקוקתו היא. בתו לא משכחת לה אלא בתו מאנוסתו שאי אפשר לבתו של ראובן ובתו של שמעון להיות אחיות מן האם שהרי אשת ראובן שילדה לו בת וגירשה לא נישאת שוב לשמעון שגרושת אחיו היא אלא הכי משכחת לה ראובן אנס אשה וילדה לו בת וחזר שמעון ואנס ה) את אנוסת אחיו שמותרת לו דלא אסרה תורה אלא אשת אח על ידי קידושין וחזרה וילדה לו בת לשמעון הרי בת ראובן ובת שמעון אחיות מן האם ונישאו ללוי ויהודה אחי אביהן ומתו ונפלו לפני ראובן ושמעון בת שמעון מתייבמת לראובן דלאו אחות זקוקתו היא ובת ראובן לשמעון. וכן בת בתו של ראובן ובת בתו של שמעון שהיו אחיות מן האב ונישאו ללוי ויהודה. וכן בת בנו של ראובן [וכן בת בנו של] שמעון שהיו אחיות מן האם. וכן בת אשתו של ראובן ובת אשתו של שמעון שהיו אחיות מן האב כגון נחשון שנשא ב' נשים וילדו לו ב' בנות ומת נחשון ונישאו ב' נשיו לראובן ושמעון וב' בנותיו ללוי ויהודה ומתו לוי ויהודה בת אשת שמעון תתייבם לראובן ואחותה לשמעון. וכן בת בתה של אשת ראובן ובת בתה של אשת שמעון שהיו אחיות מן האב וכן בת בנה של אשת זה ושל אשת זה שהיו אחיות מן האם וכן חמותו של ראובן וחמותו של שמעון שהיו אחיות וכן אם חמיו. וכן אחותו של ראובן מאמו ואחות שמעון מאמו היו אחיות מן האב ונפלו לפניהם מלוי ויהודה כגון ראובן ולוי בני יעקב מרחל היו ולה בת מנחשון וכן שמעון ויהודה בני יעקב מבלהה וגם לה היה בת מנחשון ונשא לוי בת בלהה מנחשון ויהודה נשא בת רחל מנחשון והן שתי אחיות ומתו לוי ויהודה ונפלו לפני ראובן ושמעון בת בלהה אשת לוי אחות שמעון מאמו ואסורה לו מתייבמת לראובן ובת רחל אשת יהודה אחות ראובן מאמו ו)[אסורה לו] ומותרת לשמעון. וכן אחות אמו של ראובן ואחות אמו של שמעון היו אחיות מן האב כגון כלב שנשא שתי נשים ז)חלאה ונערה (דה"א ד) וילדו לו שתי בנות ומת ונשא יחזאל לאחר מיתתו את שתי נשיו וילדו לו שתי בנות ונשא יעקב את שתי בנות יחזאל זו לאחר מיתת אחותה וילדה לו בת חלאה מיחזאל את ראובן ובת נערה מיחזאל את שמעון ולוי בן יעקב מאשה אחרת נשא את בת כלב מחלאה שהיא אחות אמו של ראובן מן האם ויהודה נשא את בת כלב מנערה שהיא אחות אמו של שמעון מן האם ומתו לוי ויהודה אשת לוי אחות אם ראובן מותרת לשמעון שהיא בת כלב מחלאה ואם שמעון היתה בת יחזאל מנערה ואשת יהודה אחות אם שמעון מותרת לראובן. וכן אשת אחיו מאמו כגון יעקב שנשא בלהה ולה נפתלי מאיש אחר והוליד ממנה ראובן ולוי ועוד נשא זלפה ולה יששכר מאיש אחר וילדה ליעקב שמעון ויהודה ונשאו נפתלי ויששכר שתי אחיות ומתו ועמד לוי ונשא אשת יששכר בן זלפה שלא היה קרוב לו ויהודה נשא אשת נפתלי בן בלהה שהרי נכרית אצלו ומתו בלא בנים ונפלו לפני ראובן ושמעון אשת לוי אסורה לשמעון מפני יששכר בעלה שהיה אחיו מאמו ומותרת לראובן ואשת יהודה אסורה לראובן מפני נפתלי בעלה הראשון שהיה אחיו מאמו ומותרת לשמעון. וכן אחות אשתו [כגון] נפתלי שהיו לו שתי נשים עדה וצלה וילדה לו עדה את דינה וצלה ילדה את נעמה ומת ונישאו נשיו לאחר וילדו שתי בנות ונשאו ראובן ושמעון את הבנות האחרונות ראובן נשא את בת עדה ושמעון בת צלה ולוי ויהודה נשאו את שתי בנות נפתלי לוי דינה בת עדה ויהודה נעמה בת צלה ומתו בלא בנים ונפלו אחיות הללו לפני ראובן ושמעון ונמצאת אשת לוי אחות אשתו של ראובן מותרת לשמעון ואשת יהודה אחות אשתו של שמעון מותרת לראובן: **אשת אחיו שלא היה בעולמו.** לא משכחת לה אלא אליבא דר"ש דשרי בייבם ולבסוף נולד וסימניך מת נולד וייבם. כגון ראובן ושמעון ולוי ויהודה בני יעקב ונשאו ראובן ושמעון שתי אחיות ומת ראובן בלא בנים ונולד יששכר ליעקב ומצאה ליבמתו זקוקה לייבום אסורה לו משום אשת אחיו שלא היה בעולמו ויבמה לוי ומת שמעון אחרי כן ונולד זבולון ומצאה עליו באיסור ויבמה יהודה ומתו לוי ויהודה ונפלו אחיות הללו לפני יששכר וזבולון אשת לוי אסורה ליששכר מפני שבא ומצאה באיסור נפילת ראובן שהיה אחיו שלא היה בעולמו ומותרת לזבולון שבא ומצאה בהיתר דכשנולד זבולון כבר נתייבמה זו ללוי ובייבם ולבסוף נולד שרי רבי שמעון ואשת יהודה אסורה לזבולון מפני שבא ומצאה באיסור נפילת נישואי שמעון אחיו שלא היה בעולם ומותרת ליששכר שראה שמעון ויהודה. כלתו כגון בן ראובן ובן שמעון נשאו שתי אחיות ומתו ונשאו לוי ויהודה אחי ראובן ושמעון ומתו בלא בנים כלתו של זה מותרת לזה ושל זה מותרת לזה ונמצאו שתי אחיות מתייבמות: **ורב יהודה מתרגם.** להא דרב מחמותו ואילך אבל שש עריות דבבא דרישא לא תני בו אני קורא בהן ואף על גב דבכולהו משכחת לה: **כיון דבתו.** לא מיתוקמא אלא בבת אנוסה וכדפרשינן באונסין לא קא מיירי מתניתין ואיידי דלא תני בתו לא תני להו לכולהו עריות משום צד בתו: וסימניך

תוספות ישנים

והאמר ר' אושעיא חלוק היה ר' שמעון אף בראשונה. וא"ת ולישני דמיירי בחד אחא ומית (ולא יבם) [ונולד לו אח] אי נמי בתרי [ולא יבם] ולא מית [ונולד להם אח] דבהא מודה ר' אושעיא דר' שמעון מודה בהא כדקאמר לקמן (יח:) וי"ל דהא לא מצינן למימר דהא בפ"ב (יז.) מפרש כילד אשת אחיו שלא היה בעולמו ולא מיירי בכי האי גוונא:

מוסף תוספות

א. [ד]הו"ל בת ראובן לגביה בת אשתו, אלא שאנסה והוליד ממנה בת ג"כ, והרי בת ראובן ובת שמעון אחיות מן האם, ונישאו ללוי ויהודה אחי אבותיהן ומתו ונזדקקו לפני ראובן ושמעון והרי בת שמעון מותרת לראובן ובת ראובן מותרת לשמעון, שכל שאנס אשה מותר בבתה שמאיש אחר ואף מדברי סופרים כל זמן שאין הזונה קיימת. מאירי. ב. מת ראובן נולד יששכר ייבם לוי, ושמעון נולד זבולון, ומת לוי בלא בנים ונפלו אשת לוי ואשת שמעון לפני יששכר וזבולון, אשת לוי אסורה ליששכר מפני ראובן בעלה הראשון ומותרת לזבולון ואשת שמעון מותרת ליששכר שהרי בעולמו היה ואסורה לזבולון. רש"י לקמן כח:.

מסורת הש"ס

א) [לקמן יח:], ב) לקמן כח:, ג) [שם כו.], ד) [לעיל ג:], ה) בס"א נוסף: ונשא, ו) [רש"ל], ז) וי"ג מחלה ונועה [וכן להלן רש"ל],

הגהות הב"ח

(א) גמ' משכחת לה בנשואין: (ב) רש"י ד"ה והאמר רב יהודה וכו' ומותרת ללוי דאינה אחות:

מוסף רש"י

בכולן אני קורא בהן. בכל חמש עשרה עריות דבפ"ק אפשר להן להיות שתי אחיות נופלות לשני אחין והאחת אסורה על זה משום אחת מכל העריות הללו ומותרת לזה והשניה אסורה על זה משום אותו שם ערוה עצמו ומותרת לזה ומתוך כך נמצאו שתי אחיות מתייבמות ולא פגעו באחות זקוקה (לקמן כח:). **כיון דבתו באונסין משכחת לה.** בבתו מאנוסתו, כגון ראובן אנס אשה והוליד בת וגם שמעון ואנס אנוסת אחיו והוליד בת ונשאו שתי הבנות ללוי ויהודה אחי אביהן והרי הן אחיות מן האם, בת שמעון מותרת לראובן ובת ראובן מותרת לשמעון ונמצאו שתי אחיות מתייבמות וכן בת בתו וכן כולן ועל"ג דלא חמשה בבי דרישא משכחתי בנשואין הואיל ובתו לא משכחת שיהיו שתי בנות של שני אחין אחיות מן האם, שאי אפשר שנשא יבמתו שיש לה בת, לא תני בהו האסורה לזה כו' הואיל וכולן איסור שם הן (לקמן כח:). **כיון דלר"ש הוא דמשכחת לה.** האסורה לזה כדמפרש רב ספרא לקמיה (שם). **בפלוגתא לא קא מיירי.** ר' חייא (שם).

וסימניך מת נולד ויבם (א) אלא לרבי הני כללי לית ליה רב אדא קרחינא קמיה דרב כהנא אמר משמיה דרבא לעולם אית ליה לרבי הני כללי והכי קא"ל אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה בתרתי לא קמשכחת לה אי יעקב ב' אחיות אנס אחותה שהיא יבמתה משכחת לה האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת (ב) ואי ב' נכריות אנס האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אחותה שהיא יבמתה לא משכחת לה רב אשי אמר לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי ומאי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו דקאמר ליה ה"ק ליה מ"ט לא דייקת מתני' דמתני' ר' יהודה היא [דאסר באנוסת אביו] דקתני א)שש עריות חמורות מאלו מפני שהן נשואות לאחרים צרותיהן מותרות אמו ואשת אביו ואחות אביו מאי אמו אילימא נשואת אביו היינו אשת אביו אלא לאו אנוסת אביו וקתני מפני שהן נשואות לאחרים אין לאחין לא מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא ר' יהודה דאסר באנוסת אביו משום הכי לא תני ליה א"ל רבינא לרב אשי לר' יהודה נמי משכחת לה (ג)דאי עבר ונסיב ג)דאי לא קתני א"ל רב אשי לרב כהנא בלא דאי נמי משכחת לה יעקב אנס כלתו והוליד ממנה בן ומת [ראובן] בלא בנים ונפלה לה קמי ברה ומיגו דאיהי אסירה צרתה נמי אסירה א"ל א] באחותה דהתירא קמיירי באחותה דאיסורא לא קמיירי ואף על פי כן ד)בדקה לוי במתני' דתני לוי אמו פעמים פוטרת צרתה ופעמים אינה פוטרת צרתה כיצד היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת זו היא אמו שאין פוטרת צרתה

היתה

וסימניך מת נולד ויבם כו'. כדפי' אלמא מדתני רבי חייא בכולן אני קורא בהן ואפילו באשת אחיו שלא היה בעולם אלמא תנא דמתני' תני פלוגתא דהא רבי חייא אמתני' קאי: **לרבי לית ליה הני כללי.** דר' חייא הלכך לא מוקמי מתני' בפלוגתא אלא בנולד ולבסוף ייבם לדברי הכל: **אמו אנוסת אביו בחדא משכחת לה.** להכי לא נקט לה במתני' שאי אתה קורא בה האסורה לזה מותרת לזה ואחותה כשהיא יבמתה מתייבמת שיהו ב' אחיות נופלות להתייבם ותהא זו אסורה לזה משום אמו וכן זו על זה ומותרת לשני אלא חדא משכחת לה או האסורה לזה מותרת לזה או אחותה כשהיא יבמתה: **אי יעקב שתי אחיות אנס.** וילדה לו האחת לוי והאחת יהודה ונשא ראובן אנוסת אביו אמו של לוי ושמעון נשא אנוסת אביו אמו של יהודה: **אחותה כשהיא יבמתה.** נופלת לייבום לפני לוי ויהודה בניה משכחת לה: **האסורה לזה מותרת לזה לא משכחת לה.** לפי שבתיהן אסורות על שניהם אמו של לוי אסורה לו משום אמו ואחותה משום אחות האם וכן ליהודה ושתיהן פטורות מן החליצה ומן הייבום: **ואי שתי נכריות אנס.** וילדו לו ב' בנים ונשאום ב' בנים מאשה אחרת ונפלו לפני בניהם האסורה לזה מותרת לזה משכחת לה אבל לאו אחיות נינהו ועיקר מילתיה דרבי חייא משום ייבום שתי אחיות נקט: ה"ג **רב אשי אמר לעולם לית ליה לר' הני כללי ובפלוגתא קא מיירי.** כלומר לא תימא דהא דלא תני אמו אנוסת אביו משום דלא משכחת [בה] הני כללי דלרבי ל"ל הני כללי ולא תימא להכי שבקיה דלא מיירי בפלוגתא דבפלוגתא ודאי קמיירי ומאי אין לו מוח דקאמר ליה(ה) ה"ק ליה כו': **דאסר באנוסת אביו.** ולא משכחת לה שתפול אם לפני בנה לייבום מאחיו ומאביו(ו): **דאי עבר ונסיב.** את אנוסת אביו ונפלה לייבום לפני בנה וליתני: **בלא דאי נמי משכחת.** שלא עבר זה המת בנישואיה: **אנס כלתו.** ועבר על דת: **ואע"פ.** דמהדר ליה רבי ללוי כמדומה אני שאין לו מוח בקדקדו: **בדקה לוי במתני'.** הגיהה והוסיפה לאמו אנוסת אביו במשנתו: **היתה אמו נשואת אביו ונשאת לאחיו מאביו ומת.** לא תפסי קדושין בה שהרי אשת אב בכרת ואמרינן לקמן [כ:] אין קדושין תופסין בחייבי כריתות דברי הכל הלכך כשמת רשע זה לא נפלה זו לייבום לפני בנה דלאו אשת אח הואי ואינה פוטרת צרתה:

היתה

לעולם לית ליה לרבי הני כללי ובפלוגתא קמיירי. וא"ת [א] ליתני אשת איש שפוטרת צרתה כגון דאמר לה ה"ז גיטך ע"מ שלא תנשאי לפלוני דפליגי בהמגרש (גיטין דף פג.) ר"א ורבנן דלר"א הוי גט ואסורה לפלוני [ב] ואם נשאת לאחיו [ג] ומת [ד] פוטרת צרתה ואע"ג דאסורה לכל אדם אפי' לרבי אליעזר מדרבנן עד שימות המגרש או הפלוני דחיישינן שמא תנשא לו לאחר שתתאלמן או תתגרש מזה ונמצאו בניה ממזרים [ה] כדחיישינן בהמגרש (שם דף פד.) ע"מ שלא תבעלי לפלוני שמא תבעל לו אחר שתתאלמן או אחר שתתגרש ובעודה תחתיו ליכא למיחש יותר מאבא ואביך [ו] מ"מ לוי דקתני נמי דאי כדאמרינן לקמן קשה דליתני נמי להך ולמאן דנפקא ליה מאחות אשה ניחא דלא דמי הך לאחות אשה דע"מ שלא תנשאי שריא ליה בזנות וע"מ שלא תבעלי יכולה היא להתקדש לו ולא דמיא לאחות אשה [ז] ובע"מ שלא תנשאי ולא תבעלי נמי אי חשיב שיור כמו בחוץ מפלוני [ח] א"כ שריא ליה כי נשאת לאחיו קודם [ט] ואפי' אי לא חשיב שיור מ"מ לא דמי לאחות אשה דהתם בשעת נפילה הוי אחות אשתו אבל הכא בשעת נפילה אינה אשת איש [י] עד שתבעל לו [יא] ואפי' תחשבנה אשת איש כיון שמטעם אשת איש אסורה ליבעל לו מ"מ לא דמי כיון שאם תבעל ליבם שנאסרה עליו הויא אשת איש ולא היתה אשת אחיו מעולם הלכך לא פטרה צרתה [יב] ומיהו למאן דנפקא ליה מולקחה כל היכא דאיכא תרי ליקוחין קשה וי"ל אע"ג דלוי תני דאי ובפלוגתא קמיירי לא קמיירי אלא בפלוגתא דס"ל לתנא דמתני' כוותיה תדע דלא תני לוי חייבי לאוין אע"ג דלר"ע לאו בני חליצה וייבום נינהו ומאן דמוסיף לעיל אשת אחיו שלא היה בעולמו ומשכחת לה כר"ש אע"ג דשמא תנא דמתני' לא סבר לה כר"ש היינו משום דבכולן אני קורא בהן משמע ליה דקאי אכולהו אבל אי מודו רבנן לר"א בקידושין דמספקא ליה לאביי מדקאמר בריש המגרש (שם דף פג: ושם) דהא איתא לר' אבא קשיא ליתני אשת איש דמשכחת לה אפילו לרבנן כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ובא שמעון וקדשה סתם ומת שמעון [ונפלה לפני לוי אחיו] [יג] וצרת צרה נמי משכחת לה כגון שקדשה ראובן חוץ משני אחין [יד] וי"ל דלא קרינא לגביה אשת המת דכבר נאסרה [עליו לפני קדושי אחים] משום אשת [אח] ולא חשיב ערוה במקום מצוה ומיהו אי אשת שני מתים דאורייתא כדמשמע בהמגרש (שם דף פג: ושם) ליתני הכא אשת ב' מתים כגון שבא ראובן וקדשה חוץ משמעון ולוי אחיו ובא שמעון וקדשה סתם ומת כו' [טו] או בענין שאמר ר' יוחנן בפ' האומר (קדושין דף ס.) דאפילו הן ק' תופסין [טז] ומשכחת בהן נמי צרת צרה ומיהו בפ"ג (לקמן לא: ושם ד"ה מדרבנן) ובפ"ב (לקמן יח. ושם) משמע דאשת שני מתים גזירה דרבנן ושם אפרש ובירושלמי בריש המגרש פריך לה מתיב ר' חנינא בשם רבי פנחס ליתני ט"ז נשים כר"א ומשני תמן התורה אסרה עליו (ג) הכא הוא אסרה עליו ופי' רבינו יצחק תמן התורה אסרה עליו ומשנשאה המת אין לה היתר להתייבם כשימות מפני שאין איסור שבה תלוי בשום אדם אלא בתורה שאסרה עליו אבל אשת איש האיסור תלוי במגרש שאם ירצה יתירנה ליבם קודם שימות אחיו שנשאה ולהכי לא תני להו דלא דמו להו לפי שביד המגרש להתירה(ו): **דקתני** שש עריות חמורות מאלו כו'. ותימה דמאי ס"ד דהנהו דלעיל דלא דייקי מסיפא וממ"נ כיון דתני לה גבי שש עריות לא אפשר למיתנייה ברישא וי"ל דקשיא ליה ללוי דה"ל למיתני ברישא ט"ז ובסיפא לא הוה ליה למיתני אלא ה' ואע"ג דאתי כרבי יהודה ה"ל למיתני ששה עשר דאי עבר ונסיב ושני ליה רבי בפלוגתא לא קא מיירי ודאי לא קא מיירי: **לרבי** יהודה נמי משכחת לה דאי עבר ונסיב. תימה דבלא דאי עבר ונסיב נמי משכחת לה (ד) שקידש ולא בעל [יז] דאפילו אביי דאמר בפרק בתרא דקידושין (דף עח.) גבי אלמנה לכ"ג קידש לוקה היינו משום דכתיב לא יקח אבל הכא לא יגלה כתיב וי"ל דשמא אסור לקדש מדרבנן שמא יבעול ואפילו יהא מותר לקדשה חשיב דאי מטעם שאסור לבוא עליה [יח] וא"ת אפילו ע"י דאי היכי משכחת לה הא ר' יהודה סבר כר"ע בפרק ד' מיתות (סנהדרין דף נג.) דאמר אין קדושין תופסין בחייבי לאוין [יט] וי"ל דלא סבר לה הש"ס כברייתא דהתם אלא כמתני' דפליג עלה ועוד דעל כרחך מתני' דהכא לא סברה בהא כרבי יהודה [כ] דהא קתני בפ"ב (לקמן דף כ.) איסור מצוה ואיסור קדושה חולצת ולא מתייבמת ואי אין קדושין תופסין בחייבי לאוין חליצה נמי לא תיבעי [כא] וא"ת [כב] בחייבי לאוין דשאר מנלן דלא סבר מתני' כרבי יהודה [כג] דאיסור מצוה ואיסור קדושה מפרש לקמן כגון אלמנה לכ"ג גרושה וחלולה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ואר"י דע"כ

מתני'

מסורת הש"ס

א) לקמן יג., ב) [לקמן עח.], ג) [פסחים קה. מנחות נב.], ד) [גירסת הערוך בערך פתק פתקה], ה) [לעיל ט.], ו) בס"א: מאביו, ז) [וע"ע תוס' גיטין בד"ה אפילו לא],

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' מת נולד ויבם לר' כצ"ל ותיבת אלא נמחק: (ב) שם מותרת לזה לא משכחת לה ואי ב': (ג) תוס' ד"ה לעולם וכו' אסרה עליו ברם הכא הוא: (ד) ד"ה לר' יהודה וכו' משכחת לה כגון שקידש:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] גמ' באחותא דהיתירא קמיירי באחותא דאיסורא לא קמיירי כצ"ל:

◆

מוסף תוס'

א. כיון דבפלוגתא קא מיירי א"כ. תוס' הרא"ש. ב. והשתא הוי משמע ליה דאין זה שיור בגט דהא לא משייר בגט כלל שאינו אומר לה שלא תהיה מותרת לזה אלא הו"ל כאילו מתירה לכל ואפי' לזה ומגורשת היא אצלו ומתנה עליה מצד אחר. רשב"א גיטין פג. ג. של אותו פלוני. תוס' הרא"ש. ד. ונפלה לפניו ליבום. תוס' הרא"ש. ה. וא"ת והלא אין נישואין חלין שהרי אסורה עליו משום איסור אשת איש וכו' וי"ל דהכא עמדה ונישאת לאחר מיתת המגרש קאמר. גיטין פג. תוד"ה ועמדה. [עוי"ל] כיון דאם איתא דלא בטיל גיטא הוי נישואין, מקרי שפיר נשואין לבטל הגט. תוס' הרא"ש שם. ו. גבי שלא תבעלי לאבא ולאביך אין חוששין שמא תבעל להם משום דאסורה להם. שם. ז. שאסורה גם בזנות ואינה יכולה להתקדש. גיטין פג: תוד"ה אפי'. ח. דמ"מ כיון דלעולם אסורה לזה בין בזנות בין בנשואין שיור [הוא] בגט דאכתי אסירא להאי מחמתו והלכך שיור בגט איכא ולא דמי לשאר תנאין דליכא שיורא בגט. רשב"א גיטין פג. ט. דע"י נשואין ניתקה מאישות הראשון לגמרי. תוס' הרא"ש גיטין פג: י. כי התירה לכל, אלא שהטיל בה תנאי שאם תבעל לפלוני לא להוי גט. שם. יא. דאז פקעי גרושי ראשון והוי כאשת איש. שם. יב. ולא דמיא לאחות אשה לפטור צרתה. שם. כיון שע"י יבום שלה לא היתה צרתה מעולם. תוס' הרא"ש. יג. ואסורה לו משום קידושי ראובן. תוס' הרא"ש. יד. כגון דקידשה אחד חוץ מראובן ושמעון אחיו ובא ראובן וקידשה חוץ משמעון אחיו דאהני קידושי דידיה למיסרא

מוסף רש"י

שש עריות. יש שחמורות מאלו ומהו חומר שלהן שנשואות לאחרים, ואין יכולין להנשא לאחיו מאביו, ואם מתו בעליהן שהן נכרים אצל זה צרותיהן מותרות להנשא לזה (לקמן יג.). אמו. אינה יכול להנשא לאחיו של זה מאביו שהרי היא לו אשת האב, וכן אשת האב ואחות אביו ואחותו מאביו ואשת אחיו מאביו שהיו לו בנים ואשת אחי אביו, כולן אסורות לאחיו מאביו כשם שאסורות עליו, ואין בהן צד יבום על זה לעולם, ואם נישאו לאחרים ולהם נשים אחרות ומתו, מותרות לינשא לזה, שאין צרת ערוה אסורה אלא כשנפלה ליבום עם הערוה פעם אחת, שכיון שפטרה צרת ערוה עמדה עולמית באיסור אשת אח שיש לו בנים (שם).

◆

מוסף תוס' (המשך)

אקמא, ומת ראובן בלא בנים ולו אשה אחרת ויבם שמעון צרתה ולו אשה אחרת ומת בלא בנים ונפלו לפני לוי דצרת צרה פטורה מן החליצה ומן הייבום. גיטין פג: תוד"ה אפי'. טו. ומתו ראובן ושמעון ויבם לוי צרת אשת שני מתים שאשת שני מתים לא נאסרה ללוי שלא אסרוה עליו, ומת לוי ולו אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דצרת צרת אשת שני מתים פטורה מן החליצה ויבום. גיטין פג: תוד"ה אפי'. טז. כגון שהראשון קדשה לשלושים יום והשני לעשרים יום דשניהם קדושין. תוס' גורניש. יז. דבקידושין ליכא איסורא. רשב"א. והויא יבמה מן האירוסין. ריטב"א. יח. וכן חשיב לקמן דאי, החולץ ליבמתו וחזר וקדשה. תוס' הרא"ש. יט. וכזונה דעלמא היתה אצלו ואין בה מצות יבום. ריטב"א. כ. ואפי' נמי ס"ל כר"ע, תנא מיהא לא סתים לן כוותיה אלא באנוסת אביו שהיא אסורה, אבל בהא דאין קידושין תופסין בחייבי לאוין לא סתים לן כותיה אלא כבר פלוגתיה. רשב"א. כא. וכי אמרינן הכא לר' יהודה משכחת לה דאי עבר לאו לר' יהודה ממש קאמר אלא לסבריה דר' יהודה דאנוסת אביו קאמר. רשב"א. כב. נהי דמצינן למימר דסברא משנתינו דקידושין תופסין בחייבי לאוין מ"מ. ר"פ. כג. די"ל שמא דאין קידושין תופסין, והכא היינו חייבי לאוין דשאר. ר"פ.